

FOLKEFORBUND, FRED OG FORDRAGELIGHED

- Et studie af Første Verdenskrig mellem magtpolitik og menneskerettigheder

Rebecca Holst Fredslund

Aarhus Universitet, ved Steffen Lind Christensen

1. Abstract

This historiographical study investigates the closing months of the Great War and the associated peace treaties as well as the formation of the League of Nations and its humanitarian efforts. With the 1919 Treaty of Versailles, and the covenant of the League of Nations signed into the treaty, the Great War ended. This international association was assigned to keep the fragile peace and to aid those who had fled the war. A study of the framework of the League of Nations showed that even though it was expected to have executive abilities within international conflict resolution, the power political structures of the prewar period and the alliances of the belligerent nations during the war, rendered such executive abilities ineffective due to the lack of support of its initiatives. This lack of latent support of the humanitarian initiatives of the League of Nations proves that the interrelationship of the power politics of the Great War are the determining factors in why it failed to successfully initiate humanitarian initiatives during the postwar period. Yet the dilemmas the Great War brought with it, as well as the debates on minority issues and refugee aid can be said to have paved the way for the humanitarian principles of the 21st century.

Indholdsfortegnelse

1. ABSTRACT	2
2. INDLEDNING OG PROBLEMFORMULERING	4
3. FORSKNINGSOVERSIGT	5
4. METODEOVERSIGT	7
5. FØRSTE VERDENSKRIG: FREDSTRAKTATER OG FOLKEFORBUNDET	8
5.1. FØRSTE VERDENSKRIG I HISTORISK PERSPEKTIV	8
5.2 FREDSTRAKTATERNE	10
6. FOLKEFORBUNDET: AKTØREVNE OG HUMANITÆRE INITIATIVER.....	11
6.1. SEKRETARIATET OG GENERALSEKRETARIATET	11
6.2. RÅDET	12
6.3. FORSAMLINGEN.....	14
7. FOLKEFORBUNDET OG FRED: DIPLOMATIET OG DET HUMANITÆRE	16
8. KONKLUSION	21
9. LITTERATUR	22
9.1. LITTERATUR	22
9.2. ARTIKLER	23
9.3. HJEMMESIDER	24

2. Indledning og problemformulering

Selvom menneskerettigheder i dag anses som et grundlæggende fundament for den måde vi indretter vores samfund på, så har de ikke altid været hverken klargjorte, åbenlyse eller legitimerede. Med etablerede institutioner som de FN, EU og andre initiativer som Amnesty International, som kæmper for vores rettigheder, kan det være udfordrende at forestille sig en verden uden sådanne organisationer og initiativer. De første tanker om menneskers rettigheder får grobund i 1700-tallets oplysningstid, og i 1789 bliver Den Franske Menneskerettighedserklæring vedtaget af den franske nationalforsamling. Denne erklæring skulle ikke blot omhandle Frankrig og franske borgere, men alle folk, alle lande og til alle tider. En sådan erklæring, mestendels baseret på tankeeksperimenter, manglede et lovmæssigt fundament for at kunne føre sine principielle tilgange ud i virkeligheden og var mest et håb for, hvordan tingene måske en dag kunne tage sig ud. Det er længe efter og i forbindelse med en krig hvor over seks millioner civile blev dræbt i løbet af fire år, at det første lovmæssige forsøg på tiltag på det humanitære område sker¹. Efter Første Verdenskrigs afslutning i 1918 begynder arbejdet mod opbygningen af det første internationale samarbejde. Med præsident Woodrow Wilsons League of Nations, eller Folkeforbundet, begynder en række ambitiøse initiativer inden for internationalt samarbejde, nedrustning og humanitærhjælp – hvoraf det sidstnævnte særligt var Normanden Fridtjof Nansens arbejdsområde. Nobels fredspris bliver tildelt Wilson, Folkeforbundet og dens initiativer i 1919, 1922, 1933, 1934, 1937 og 1938². Men drømmen varer ikke længe og snart bryder Folkeforbundet sammen. På trods af de gode intentioner mislykkes samarbejdet i Folkeforbundet, og det er først endeligt med afslutningen af Anden Verdenskrig i 1948 og Verdenserklæringen om Menneskerettigheder, at man får legitimeret menneskerettighederne yderligere end det principielle niveau, man hidtil havde kendt. Med udgangspunkt i det ovenstående og den nedenstående forskningsmateriale, vil afhandlingen nu undersøge:

Hvordan opstod Folkeforbundet af den afsluttede Første Verdenskrig og hvordan tager dens fredstraktater sig ud? Hvorledes fungerede Folkeforbundet som udøvende aktør inden for det humanitære og kan Første Verdenskrig og Folkeforbundets aktørevne siges at have påvirket udviklingen af humanitære rettigheder?

¹ Sørensen, s. 374-382

² Den Norske Nobelkomite, "Pristakere"

3. Forskningsoversigt

For at løse problemformuleringen, er det nødvendigt at undersøge forskningen og teorien på området. Inden for feltet mellem Første Verdenskrig, Folkeforbundet og humanitære initiativer skildrer en række forskere deres forskellige holdninger og perspektiver. Alene studiet i mellemkrigstiden, Folkeforbundet og Første Verdenskrigs konsekvenser er mere omfattende, end der kan være plads til i denne forskningsoversigt, og derfor må oversigten være begrænset.

Udviklingen af historieskrivningen på forskningsområdet begynder i 1920erne og 1930erne og er præget af amerikanske forskere, som alle modsatte sig betingelserne i Versaillesfreden og ikke troede på Tysklands fuldstændige skyld. I 1961 blev Fischertesens udgivet af den tyske historiker Fritz Fischer. Den argumenterer for, at det var den tyske regerings ekspansionistiske ambitioner, der lå til grund for Første Verdenskrig og ikke det uundgåelige sammenbrud af det internationale diplomati, som det tidligere antaget³. Et gennemgående værk i afhandlingen bl.a. værkerne af historiker Eric Hobsbawm udgivet i perioden mellem 1960erne og 1990erne. Hobsbawm arbejder med perioden før og op til Første Verdenskrig, hvor han, i sin serie af fire værker, hvoraf tre beskriver begrebet 'det lange nittende århundrede, som skulle vare fra omkring 1776 til Første Verdenskrigs udbrud i 1914 og som i høj grad kommer til at påvirke historieskrivningen: " (...) *they share a common conception of what the nineteenth century was about*"⁴. Hobsbawm gør herudover opmærksom på brugen af hans karakteristik af det nittende århundrede, og skriver at det er: "(...) *the 'long nineteenth century' with which historians have learned to operate*"⁵. Definitionen har i høj grad påvirket historieskrivningen og markerer også tydeligt det skel, der fremkommer mellem det nittende århundrede og det Hobsbawm kalder det 'korte tyvende århundrede' og som denne afhandling støtter sig til. Den Første Verdenskrig bliver det første brud på den kontinuitet, som Hobsbawm beskriver som varende fra den Franske Revolution og indtil 1914. Margaret MacMillans værk "Paris 1919" fra 2004 er et hovedværk i mængden af nyere forskningsmateriale, der beskriver fredstraktatsforhandlingerne i forbindelse med afslutningen af Første Verdenskrig og vil sammen med Christopher Clarks "The Sleepwalkers" fra 2012 blive brugt til afhandlingens to redegørende afsnit. Clark skriver, at der på trods af den talrige forskning: "*There are (...) still significant gaps in our knowledge*"⁶, og hermed begynder han sit historiske værk med at forsøge at bryde med den etablerede historieskrivning. Clark bruger sit værk

³ Redaktion, "Fritz Fischer"

⁴ Hobsbawm, 1987, s. 8

⁵ Ibid, 1987, s. 6

⁶ Clark, se venligst introduktionen

på at forklare og uddybe de komplekse mekanismer, der gik forud for krigserklæringerne i sommeren 1914 og gør op med tidligere værker, som havde tendens til, at skyde skylden for krigen på Tyskland. Litteraturen vil bakkes op af tilstødende forskning som Nils Arne Sørensens "Den Store Krig" fra 2014, som er et af de mest gennemarbejdede danske værker om Første Verdenskrig. Folkeforbundets mellemstatslige samarbejde kan med Benedict Andersons "Imagined Communities" fra 2006 forstås som noget nationalt eller fælles. Anderson beror sig på tanken om, at det større fællesskab er tegnet i menneskets bevidsthed og opsætter tre krav, som skal definere det omhandlende fællesskab som noget nationalt eller som en nation, nemlig: "*The nation is imagined as limited (...) It is imagined as sovereign (...) it is imagined as a community*"⁷. I forbindelse med Folkeforbundet er begreberne relevante for samarbejdet, fordi man i høj grad havde forestillet sig et fællesskab på et mellemstatsligt plan, hvor forskellige nationer skulle fungere sammen og fælles finde løsninger på de udfordringer, Første Verdenskrig havde bragt. Det vil denne afhandling benytte Andersons værk til at diskutere. Når afhandlingen undersøger Folkeforbundet og dens humanitære initiativer, så vil værker som Bruno Cabanes "The Great War and the Origins of Humanitarianism" og F.S. Northedges "The League of Nations" tages i brug. Mens Northedge bliver udgivet i 80'erne og lægger vægt på en redegørelse af Folkeforbundets struktur, så er Cabanes udgivet i 2014 og er et af de få værker der diskuterer menneskerettigheder i forbindelse med Første Verdenskrig. Der findes ikke megen litteratur der beskriver udviklingen af det humanitære med udgangspunkt i Første Verdenskrig. Men med Bruno Cabanes i sammenhold med Carole Finks "Defending the Rights of Others", vil det diskuteres hvilke faktorer der påvirkede de humanitære initiativer i Folkeforbundet.

Den ovenstående forskningslitteratur benyttes for at undersøge spændingsfeltet mellem Første Verdenskrig, diplomatiet i Folkeforbundet og humanitære rettigheder. Brugen af en historiografisk metodetilgang og dens fordele samt ulemper vil yderligere beskrives i den nedenstående metodeoversigt. Afhandlingens redegørelse af krigens forløb og dens fredstraktater, samt analysen af Folkeforbundets største institutioner beror på hovedværkerne af Sørensen, Hobsbawm, Clark, MacMillan, Anderson, Northedge og Cabanes, mens den bliver fulgt af anden forskning. På den måde sætter afhandlings emne sig i forhold til sit genstandsfelt, forskningslitteraturen, for at besvare afhandlingens problemformulering.

⁷ Anderson, s. 7

4. Metodeoversigt

I arbejdet med det internationale samarbejde i spændingsfeltet mellem krigstid og humanitære rettigheder, kan man gøre brug af en række forskellige metoder. Først må man i denne afhandling afklare begrebet 'humanitære initiativer'. Under denne periode taler man ikke om 'menneskerettigheder', og det først er med afslutningen af Anden Verdenskrig og FN's verdenserklæring om menneskerettigheder, at man kan tale om menneskerettigheder i en sådan forstand⁸. Derfor vil det, som vi nu kalder menneskerettigheder, i løbet af afhandlingen i stedet blive kaldt for humanitære initiativer eller humanitære rettigheder.

Da denne afhandlings undersøgelse beror på forskningslitteraturen, vil afhandlingen behandle problemformuleringen ved at beskæftige sig med en historiografisk tilgang – undersøgelsen af historiskrivningens egen historie. Der vil i afhandlingens redegørelse, analyse og diskussion anvendes den traditionelle historisk-hermeneutiske metode, der er bestemt af kildekritikken og fungerer som ramme om problemformuleringens undersøgelse. Herudover benyttes også en aktøranalysemodel, som i analysen vedrørende Folkeforbundets aktørevne skal forsøge at kortlægge strukturerne i forbundet i henhold til dens humanitære initiativer samt en analysemodel, der forsøger at undersøge Folkeforbundets evne som politisk entreprenør. Disse teorier vil benyttes til både den analytiske behandling af Folkeforbundets virke, samt til diskussionen af sammenrelationen mellem Folkeforbundet udøvende evne og Første Verdenskrigs påvirkning på humanitære initiativer. Afhandlingen benytter sig også af en politisk analysemodel, der skal undersøge Folkeforbundet som politisk entreprenør ud fra Robert A. Dahls model.

Alle disse metoder tager udgangspunkt i forskningslitteraturen, som den er beskrevet i det ovenstående forskningsafsnit. En historiografisk tilgang er særligt væsentlig, da Folkeforbundet som startskud til en italesættelse af humanitære hensynstagen ikke før har været særlig behandlet. Igennem nedenstående opgave og analyse kan man se at det var startskuddet til en diskurs omkring humanitære rettigheder. Det skal nævnes ligeledes nævnes, at der i brugen af metodiske tilgange både kan fremkomme styrker og svagheder. Forskningslitteraturen kan være forudindtaget og subjektiv, og derfor vil svagheder og styrker ved den anvendte teori løbende blive inddraget. Der benyttes i analysen en række forskellige metoder fra forskellige fagtraditioner, og de diverse metodiske tilgange til forskningslitteraturen mangfoldiggør besvarelsen af afhandlingens problemformulering.

⁸ Mahoney, s. 42-45 og Cabanes, s. 2-5

5. Første Verdenskrig: Fredstraktater og Folkeforbundet

De følgende to redegørende delafsnit undersøger Første Verdenskrig samt fredstraktaten i Versailles, som skabte grundlag for dannelsen af Folkeforbundet. Første afsnit vil beskæftige sig med afslutningen af Første Verdenskrig i diminutive træk. Dernæst vil der falde en gennemgang af fredstraktaterne som fulgte den – Parisfredsaftalerne, herunder Versaillestraktaten. Dette redegørende afsnit danner baggrund for et analyserende afsnit, der beskæftiger sig med Folkeforbundets aktørevner inden for de humanitære initiativer i forbindelse med den nyligt afsluttede verdenskrig. Det redegørende afsnit er derfor med til at danne et historisk overblik over tiden mellem krigen og den følgende fredsperiode.

5.1. Første Verdenskrig i historisk perspektiv

De afsluttende måneder af den Første Verdenskrig skaber på mange måder grundlaget for de følgende fredstraktater. Krigen afsluttes endeligt på det berømte tidspunkt: ”*It is on that morning, the eleventh day of the eleventh month*”⁹. Denne afhandling vil benytte sig af en redegørelse, der beror sig på et historisk overblik med en række nedslag for at kunne danne et billede af de strukturer, der gjorde sig gældende under Verdenskrigen og derfor kan have påvirket det internationale samarbejde Folkeforbundet i tiden efter krigen. De fleste forskere vil mene, at den Første Verdenskrig kan siges, at have været uundgåelig. Det er en populær opfattelse, at historiker Eric Hobsbawms begrebsdefinition, ’det lange 19. Århundrede’, skabte grobund for krigen: ”*Imperialismen, nationalismen og den økonomiske materialisme (...) satte sig mål, som uundgåeligt måtte føre til et generelt sammenstød, når hver enkelt nation insisterede på at forfølge dem*”¹⁰. Der er dog i nyere tid, ifølge en mere åben historieforståelse, fremkommet en konsensus om, at krigen nok nærmere var udfaldet af meget få individers beslutninger – særligt i hovedstæderne Wien og Berlin¹¹. Da krigen så endeligt brød ud i sommeren 1914¹², brød den ud der, hvor den er påbegyndt; på Balkan¹³. Der tegner sig allerede et tydeligt billede af de to alliancer, der delte Europa i to¹⁴. Under ledelse af Otto von Bismarck dannedes Tripelalliancen i 1882 også kaldt Centralmagterne¹⁵. Den dannedes i forsøget

⁹ Sondhaus, s. 437

¹⁰ Düffler, s. 233 i Sørensen, s. 58

¹¹ Sørensen, s. 60

¹² Hobsbawm, 1994, s. 22

¹³ Sondhaus, s. 63 og Sørensen, s. 74

¹⁴ Clark, s. 124-125

¹⁵ Seymour, s. 289, Sondhaus, s. 14 og Hobsbawm, 1994, s. 24

på at holde Frankrig isoleret og består indledningsvist af Tyskland, Italien og Tysklands nærmeste allierede, Østrig-Ungarn¹⁶. Entente-alliancen blev modsvaret til Tripelalliancen og dannedes i 1904. De omtales også som 'de allierede'¹⁷. Den kom til at bestå af Storbritannien, Frankrig og Rusland, som på trods af fjendtligheder siden 1700-tallet, nu var allierede. Tysklands krigsstrategi, den såkaldte "von Schlieffen-Plan", støttede sig til landets geopolitiske placering mellem Frankrig og Rusland¹⁸. Otto von Bismarck havde dog sikret sig en aftale om gensidig neutralitet mellem Tyskland og Rusland - den såkaldte Rygsikringsaftale, for at Tyskland skulle undgå to-fronts krig¹⁹. Disse allianceforhold kom løbende til at påvirke det diplomatiske arbejde, der fandt sted i tiden efter Første Verdenskrig. Krigens begyndelse skete med skuddet i Sarajevo den 28. juni 1914, hvor den Østrig-ungarske tronfølger Franz Ferdinand blev myrdet. Der følger så en bølge af mobilisering på det europæiske kontinent og den 1. august 1914 erklærer Tyskland krig mod Rusland. Første Verdenskrig var i gang. Man kan tale om fire centrale fronter²⁰. Vestfronten, som findes i grænselandet mellem Belgien og Frankrig og østfronten, med Rusland på den ene side og med henholdsvis Østrig-Ungarn og Tyskland på den anden. De sidste to centrale fronter var Balkanfronten og Atlanterhavet. Det var dog særligt den vestlige front, der kommer til at blive udslagsgivende²¹. Den totale krig²² faldt ud til de allieredes fordel og til Tysklands ulykke²³. Den tyske økonomi havde ikke flere ressourcer på trods af, at de militært holdt stand og Entente-magterne og Storbritannien havde sat ind. Udfaldet bestemtes derved særligt ud fra de økonomiske ressourcer til rådighed for de allierede magter og USA's indtræden i krigen²⁴. Den 4. oktober 1918 sendte Tyskland en fredsansøgning til USA og fredsforhandlingerne kunne begynde. Forskning peger bl.a. på, at: "*Når de store statsmænd lod Europa glide ud over kanten ned i krig, må forklaringen søges i, at de alle opererede inden for forestillingsverdener, der var præget af de foregående års stormagtskonkurrence: (...) rustningskapløb, krigsplaner og nationalistiske (...) strømninger*"²⁵.

¹⁶ Sondhaus, s. 8 - Østrig bliver i perioden 1867-1918 til det dobbelte monarki Østrig-Ungarn, også kaldet det Habsburger- eller Donaumonarkiet.

¹⁷ Hobsbawm, 1994, s. 24 og Sørensen, s. 30

¹⁸ Denstorekrig1914-1918, Buch, "Krigen kort: baggrund, forløb og afslutning"

¹⁹ Sørensen, s. 26

²⁰ Ibid, s. 88

²¹ Hobsbawm, 1994, s. 25 og Sørensen, s. 88

²² Hobsbawm, 1994, s. 29

²³ Sørensen, s. 280

²⁴ Sondhaus, s. 318 og Sørensen, s. 283

²⁵ Sørensen, s. 60

5.2 Fredstraktaterne

I i kølvandet på den nyligt afsluttede Første Verdenskrig begyndte man nu at arbejde på dens fredstraktater. Fredsforhandlingerne varede omtrent fra november 1918 og indtil august 1920 og blev et omfattende forhandlingsarbejde med alvorlige konsekvenser for de lande, man mente var skyld i Verdenskrigen²⁶. Pariskonferencen, døbt efter fredsforhandlingernes geografiske placering og også kaldt Versaillesfreden, begyndte den 18. januar 1919²⁷. Fælles for alle krigens tabere var, at de vestallierede magter fik lov til at bestemme fredsftalernes indhold. Som bekendt blev det Tyskland, som kom til at betale det fulde erstatningsbeløb²⁸: ”*Det tyske folk maa nu være fuldt på det Rene med, at vi ikke kan lægte vægt paa deres Ord, der paatvang os denne Krig*”²⁹. Denne foranstaltning var et brud med tidligere metoder, hvor man havde tradition for, at krigens tabere deltog i forhandlingerne. Det var også medvirkende til en vis bitterhed som freden efterlod hos de tabende nationer³⁰. De ledende fredsmagere var udelukkende repræsentanter fra de vindende nationer – premierministrene Lloyd George, Clemenceau, Orlando og præsident Wilson³¹. Ved indgangen til forhandlingerne blev der hos de forhandlende parter refereret til præsident Wilsons 14 punkter, som blev bestemmende for hvordan den endelige fred kom til at se ud³². De omhandlede principper for en ny verdensorden, territoriale spørgsmål, selvbestemmelse og oprettelsen af et Folkeforbund. Men også Folkeforbundet, der skulle være fredsskaber efter krigen, blev præget af krigens allianceforhold: ”*For France, the League was a means to defang Germany*”³³. Alle Wilsons punkter var stræbsomme, men særligt udlægget om selvbestemmelse³⁴ og Folkeforbundet lagde op til ændring i samfundsordenen³⁵: ”*I de følgende fem måneder (...) husede Paris bogstavelig talt en verdensregering. 'Vi er folkenes forbund', sagde Clemenceau*”³⁶. Den Første Verdenskrig afsluttedes hermed, med et definitivt ønske blandt krigens vindere om internationalt samarbejde og fremtidig fred, men også med spor af alliancemæssige udfordringer, som kunne komme til at påvirke samarbejdet i det nye Folkeforbund.

²⁶ Kitchen, s. 29 og Sondhaus, s. 443

²⁷ MacMillan, s. 87, Sondhaus, s. 453 og Denstorekrig1914-1918, Buch, “Første Verdenskrig – En skelsættende krig”

²⁸ MacMillan, s. 51

²⁹ Wilson, s. 149-150

³⁰ Sørensen, s. 337

³¹ MacMillan, s. 77 og Sørensen, s. 336

³² Sørensen, s. 323

³³ Gorman, s. 450

³⁴ MacMillan, s. 35

³⁵ Northedge, s. 25

³⁶ MacMillan, s. 81

6. Folkeforbundet: Aktørevne og humanitære initiativer

Når det er blevet undersøgt, hvordan den Første Verdenskrig afsluttedes, og hvordan dens fredstraktater blev fundamentet for det internationale samarbejde Folkeforbundet, så kan forbundets udøvende evne inden for menneskerettigheder analyseres. Det vil, grundet afhandlingens omfang, ske gennem en aktøranalyse af Folkeforbundets største institutioner³⁷ og deres betydning for humanitære initiativer. Denne vil danne grundlag for en diskussion og vurdering af, hvorledes forbundets aktørevne kan have påvirket udviklingen af humanitære initiativer. Aktøranalysen, som vil bero på forskningslitteratur, vil forsøge at blotlægge, om Folkeforbundet var en legitim aktør inden for det humanitære, og hvorledes initiativerne virkede i de forskellige institutioner. Teorien skal kunne identificere institutioner eller aktører, og deres evne til at kunne agere som politiske entreprenører³⁸. Rollen som politisk entreprenør karakteriseres ved tre punkter: ”1) Der skal være en latent støtte til den politiske entreprenørs politiske initiativer, 2) behovet for vedkommendes politiske initiativer skal fremstå klart, når de fremlægges, og 3) den politiske entreprenør skal have gode forhandlingsevner og få øje på en opposition, før den dukker op³⁹”. Denne teoretiske tilgang skal understøtte aktøranalysen i undersøgelsen af Folkeforbundets tre største institutioner: sekretariatet, rådet og forsamlingen.

6.1. Sekretariatet og generalsekretariatet

I Folkeforbundets maskineri skulle der indfinde sig et sekretariat samt et generalsekretariat der skulle arbejde under pagten. Pagten bestod af 26 artikler og skulle beskrive dette lovmæssige fundament for Folkeforbundet. Forbundets formål blev i pagten skildret således: ”*In order to promote international co-operation and to achieve peace and security*⁴⁰”, og det var dermed Folkeforbundet, som skulle arbejde mod en verden med fornyede humanitære initiativer og forebygge fremtidige krige – den skulle forebygge det, der af Hobsbawm blev kaldt ”*An Age of Catastrophe*⁴¹”. Dette var et forholdsvist nyt initiativ, og loyaliteten fra disse instanser var ikke her rettet mod nogen bestemt medlemsstat, men i stedet over for den internationale forsamling i Folkeforbundet – altså mod det

³⁷ Northedge, s. 318

³⁸ Nedergaard, s. 137 og Dahl, s. 310

³⁹ Ibid, s. 137 og Dahl, s. 310

⁴⁰ Northedge, s. 317

⁴¹ Hobsbawm, 1994, s. 7

fælles, interne samarbejde⁴². Tiltroen og loyaliteten over for dette internationale samarbejde gjorde, at Folkeforbundet kan beskrives som et forestillet fællesskab, hvilket historiker og samfundsforsker Benedict Anderson, også skildrer: ”*The ‘imagined community’ has (...) spread out to every conceivable contemporary society*”⁴³. Generalsekretæren har der gennem Folkeforbundets levetid været 3 af. Det var egentlig meningen, at stillingen skulle besættes af en stor statsmand, men ingen gad rigtigt besidde den⁴⁴, og det blev af sådanne årsager karrierediplomaten Sir Eric Drummond, der blev udnævnes til den første generalsekretær⁴⁵. Sekretariatet og generalsekretærens rolle som politisk entreprenør og aktør kan undersøges ud fra Dahls tre punkter, som beskrives i værket: ”Who Governs” fra 1961. Ser man på generalsekretærens arbejdsopgaver, så indebar stillingen bl.a. at mægle mellem diverse medlemslande af Folkeforbundet: ”*he is the servant not of one master but of many*”⁴⁶. Det var nu op til Folkeforbundet, at opretholde den unge fred. Det stod til sekretariatet og generalsekretariatet at være forhandler mellem de mange medlemslande i forbundet og opfylder dermed Dahls tredje kriterium omhandlende gode forhandlingsevner. Ifølge Margaret MacMillan, så repræsenterede Folkeforbundet noget uendeligt vigtigt: både en anerkendelse af forandringerne i verdenssamfundet og i de internationale relationer, samt magtstrukturer i Europa, men også en satsning på fremtidens internationale samfund⁴⁷.

6.2. Rådet

Folkeforbundets opbygning begynder med Rådet. Rådet skulle være omdrejningspunktet i forbundet og fungere som hovedsæde i det internationale, transnationale, mellemstatslige samarbejde⁴⁸. I et af de historiske forskningshovedværker ”The League of Nations and the Rule of Law” af Alfred Zimmern fra 1936 beskrives rådet således: ”*It was intended by its framers (...) to be the pivot of the League, a sort of Executive Committee acting on behalf of the whole body of its members*”⁴⁹. Alligevel var det en forholdsvis lille institution, hvis arbejde bestod i at implementere forbundets lovmæssige grundlag i pagten. F.S. Northedge beskriver, i værket ”The League of Nations – its life and times

⁴² Northedge, s. 319

⁴³ Anderson, s. 157

⁴⁴ Housden, s. 14

⁴⁵ Northedge, s. 51

⁴⁶ Zimmern, s. 471

⁴⁷ MacMillan, s. 109

⁴⁸ Housden, s. 12

⁴⁹ Zimmern, s. 450

1920-1946”, de fire originale medlemmer af forbundet. Ved Folkeforbundets opståen den 10. januar 1920 var disse medlemmer var også de fire nationer, som kunne kalde sig for vindere af den netop afsluttede verdenskrig – Storbritannien, Frankrig, Italien og Japan, og disse blev ligeledes de permanente medlemslande i forbundets råd⁵⁰. Zimmern beskriver, at rådet skulle være en slags: ”*organ of conference*”⁵¹, en karakteristik, som Folkeforbundets egen pagt også skildrer. I pagtens artikel 11 beskrives nemlig medlemslandes ret til at appellere, skulle de finde sig involveret i en international konflikt, så Folkeforbundet kunne gribe ind: ”*The Council was not even intended to initiate studies of international conflict of its own accord. Unlike the UN Security Council (...) the League Council was there simply to help if member-states were unable to settle their disputes by other means*”⁵². Når F.S. Northedge beskriver rådet på denne måde, kan man i et aktøranalytisk perspektiv sige, at Folkeforbundets råd alligevel ikke kan have haft nogen legitim udøvende evne inden for konfliktløsning eller krigsforebyggelse. Selvom: ”*Folkene ville bibringe de internationale relationer en hårdt tiltrængt sund fornuft*”⁵³, som historikeren MacMillan beretter, så havde Folkeforbundet en idealistisk idé om, at når rådet havde rådgivet en nation til at ændre sin magtpolitiske udvikling, så ville nations befolkning vende sig imod sin regering og tvinge den til at følge retfærdighedens smalle sti⁵⁴ - også selvom mange af de diplomater, som deltog i fredsforhandlingerne, ønskede sig et forbund med reel udøvende magt⁵⁵. Ser man her igen på Robert A. Dahls teori om den politiske entreprenør, så er det første kriterium vedrørende latent støtte til entreprenørens politiske initiativer, og hvis der, grundet de magtpolitiske strukturer i Folkeforbundet, ikke findes en sådan støtte, så lever forbundet dermed ikke op til Dahls første kriterium. For at støtte denne påstand, så kan man se på, hvordan man i etableringen af mindretalssystemet i Folkeforbundets råd ikke havde formået at skabe et system, der havde nogen reel magt: ”*The committee of three, despite its mandate to investigate every authentic petition, was always dependent on the cooperation of the accused state*”⁵⁶. At Folkeforbundets råd skulle være den udøvende magtinstans i forbundets maskineri stemmer altså ikke overens med den egentlige virkelighed, da man i undersøgelsen af en anklage kun kunne komme nogle steder med sit arbejde, hvis man samtidigt havde godkendelsen af

⁵⁰ Northedge, s. 46-48

⁵¹ Zimmern, s. 447

⁵² Northedge, s. 49

⁵³ MacMillan, s. 110

⁵⁴ Northedge, s. 50

⁵⁵ Sondhaus, s. 456

⁵⁶ Fink, s. 277

den anklagede stat. Det bliver altså tydeligt, at Folkeforbundets aktørevne evne inden for det magtpolitiske, skulle være en balancegang mellem respekt for det nationalistiske og forståelse for den nye internationalisme⁵⁷: ”*The decisions of the League bodies were recommendations only and carried no binding force*⁵⁸”. På denne måde kan det udledes, at Folkeforbundets råd kan siges, at: ”*(...) it remained a supplement to, rather than a complete replacement for, traditional diplomacy as pursued by the Great Powers*⁵⁹”. Selvom det beskrives i Folkeforbundets pagt, at medlemmernes repræsentanter kunne diskutere et hvilket som helst emne i rådet, så kom forbundet ikke til at bestå, og rådet mødtes den sidste gang d. 14 december 1939. De forhåbninger til det nye internationale samarbejde, der havde fyldt samfundet i forbindelse med fredsforhandlingerne i Paris efter Verdenskrigen⁶⁰, kunne således ikke blive indfriet.

6.3. Forsamlingen

Folkeforbundets forsamling var en større institution end rådet og bestod af det, man måske kunne kalde for et internationalt parlament⁶¹. Forsamlingens rolle var blandt andet at være opsynsholder med arbejdet der blev foretaget i Rådet og med forbundets finanser⁶². Institutionen bestod af forbundets medlemmer og disse medlemmer, måtte sende et maksimum af tre repræsentanter⁶³. I 1920 bestod Folkeforbundet og dermed forsamlingen, af 42 medlemslande og i 1927 var tallet steget til 55. Modsat rådet, havde både de faste og ikke-faste medlemmer stemmeret i forsamlingen. Historikeren Alfred Zimmermann beskriver i sin forskning, hvordan forsamlingens allervigtigste rolle var at skabe et forum til debat om verdenssituationen⁶⁴. Ud fra Robert Dahls teori om den politiske entreprenør, så må man gå ud fra at et sådant forum besad evnen til at kunne forhandle og skabe rum til debat og på den måde opfyldes det andet kriterium til Dahls teori. På den anden side bliver dette negeret, da Dahls første krav om latent støtte til de politiske initiativer i undersøgelsen af Folkeforbundets råd ikke synes at opfyldes. Alligevel var det her, at det diplomatiske benarbejde skulle gøres. På trods af dette, finder man i Folkeforbundets pagt ikke nogen særligt specifik

⁵⁷ Cabanes, s. 7

⁵⁸ Northedge, s. 52

⁵⁹ Housden, s. 17-18

⁶⁰ Northedge, s. 75

⁶¹ Housden, s. 13

⁶² Zimmermann, s. 461 og 462

⁶³ Northedge, s. 318

⁶⁴ Zimmermann, s. 465

karaktistik af forsamlingens rolle i forbundet – ikke udover, at man i forsamlingen skulle mødes årligt og/eller: ”as occasions may require⁶⁵”. Zimmern argumenterer for, at debatterne i Folkeforbundets forsamling, omend der ofte fandtes eksempler på banalitet og og hykleri i forummet, alligevel oftest var instruktive og inspirerende⁶⁶. Historikeren mener altså, at Folkeforbundets forsamling på mange måder lever op til de forhåbninger, som Europas befolkninger havde til det internationale samarbejde⁶⁷. Forsamlingen havde også til opgave, at fremsætte en række komitéer, der havde med økonomi, administration, tekniske udfordringer, politiske spørgsmål og international retfærdighed at gøre⁶⁸, og særligt her var der nok problematikker at tage fat i: ”I Wien døde der flere spædbørn, end der overlevede. Folk spiste kulstøv, savsmuld, sand. Nødhjælpsarbejderne opfandt navne på ting, de aldrig havde set før (...) Det humanitære krav om at gøre noget lod sig ikke besvare⁶⁹”. En af disse komiteer, skulle være en komité vedrørende nationale minoriteter; mennesker, som var jaget på flugt af Verdenskrigen. Ved denne komité var det særligt nordmanden Fritjof Nansen, der kom til at påvirke arbejdet. Han kommer blandt andet til at lægge grundstenen til senere international flygtningehjælp⁷⁰. En følge af at flygte er, at man risikerer at blive statsløs. Man mister sit hjemlands beskyttelse, man mister kontakten med sine nationsfælder eller landsmænd og til sidst vil man i værste tilfælde miste sin menneskelige værdighed⁷¹: ” (...) measures had to be taken to ensure that national enclaves within states of predominantly different nationality enjoyed human rights (...) to the full⁷²”.

Dette limbo, som Folkeforbundet befandt sig i i følget på Første Verdenskrig, sætter spørgsmålstejn ved hvad, der påvirkede forbundets virke. Alligevel var det, som man senere ville kalde menneskerettigheder, langt fra at være selvindlysende. Som den franske historiker Bruno Cabanes beskriver, så var definitionen ’menneskerettigheder’ ikke en selvfølge: ”The rights of man (...) were far from self-evident⁷³”. Folkeforbundets forsamling, som skulle agere diplomat i det internationale samarbejde og som skulle være med til at diskutere verdenssituationen, havde altså et nyt begreb at tage stilling til.

⁶⁵ Northedge, s. 318

⁶⁶ Zimmern, s. 465

⁶⁷ Sondhaus, s. 456

⁶⁸ Cabanes, s. 138 og Northedge, s. 320

⁶⁹ MacMillan, s. 84

⁷⁰ Northedge, s. 77

⁷¹ Cabanes, s. 137

⁷² Northedge, s. 75

⁷³ Cabanes, s. 6

7. Folkeforbundet og fred: Diplomati og det humanitære

Med baggrund i både redegørelsen over afslutningen af den Første Verdenskrig samt dens fredstraktater og analysen af Folkeforbundets aktørevne inden for de humanitære initiativer, som opstår i forbindelse med Første Verdenskrig og oprettelsen af Folkeforbundet, vil der nu komme en diskussion. Det vil diskuteres, hvorvidt Første Verdenskrigs magtpolitiske strukturer og Folkeforbundets aktørevne kan siges at have påvirket udviklingen af humanitære rettigheder.

For at kunne diskutere hvorledes Første Verdenskrig og Folkeforbundets aktørevne kan siges at påvirke udviklingen af humanitære rettigheder, må det først diskuteres, hvordan man i forskningslitteraturen beskriver humanitære rettigheder i perioden. Herom skriver Nils Arne Sørensen om Første Verdenskrigs fredstraktat, at: ” (...) *fredsordningen langt fra sikrede, at nationale spørgsmål ikke længere kunne danne grundlag for fremtidige konflikter både inden for og mellem europæiske stater*⁷⁴”. Det kan heraf udledes, at Sørensen ikke mener, at Folkeforbundet kunne komme til at lykkes i sin rolle som krigsförebygger og fredsskaber. Det kan diskuteres, hvorvidt Folkeforbundets manglende aktørevne, som påstået i afhandlingens analyse, kan siges at ligge til grund for dette. På den ene side kan man sige, at fordi Første Verdenskrig kom til at vare væsentligt længere, end man havde forudset og fordi krigen kom til at være enormt ressourcekrævende, så havde de lande, som modsatte sig samarbejdet i Folkeforbundet, alligevel ikke ressourcer til at skade fællesskabet yderligere, end at trække deres støtte og på den måde skade Folkeforbundets ydeevne: ”*Those states that were hostile to the League and to the peace settlement, among them Germany, Russia, Hungary, Italy and Poland, were still far too weak to do much grumble*⁷⁵”. På den anden side, så gjorde de nationer, som modsatte sig fredstraktaten af 1919 og dermed arbejdet i Folkeforbundet, alligevel opmærksom på deres holdninger, og man kunne ikke fastholde deres overbevisninger⁷⁶. Også i Benedict Andersons ’Imagined Communities’ beskrives disse kontroverser. Det forestillede samfund skulle være suverænt, men samtidigt et fællesskab⁷⁷, og på trods af at man med Andersons skildring af det forestillede fællesskab kan anse Folkeforbundet for et sådant fællesskab, så ændrede det ikke de magtstrukturer, der blev ført fra Første Verdenskrig og ind i Folkeforbundets diplomati: ”*From this time on, the legitimate international norm was the nation-state, so that in the League even*

⁷⁴ Sørensen, s. 367

⁷⁵ Kitchen, s. 117

⁷⁶ Fink, s. 282

⁷⁷ Anderson, s. 7

*the surviving imperial powers came dressed in national costume rather than imperial uniform*⁷⁸”. De gamle diplomatier har altså haft en betydelig indflydelse på de nye diplomatier og kan siges at have sat en stopper for et funktionelt samarbejde i Folkeforbundet: ”(...) *it remained a supplement to, rather than a complete replacement for, traditional diplomacy as pursued by the Great Powers*”⁷⁹”. Hobsbawm skriver dog, som modsætning til hvad den resterende forskningslitteratur påstår, at hvis de gamle diplomater fra førkrigstiden havde rejst sig fra graven og observeret Første Verdenskrig, så ville de have undret sig over, hvorfor man ikke havde sat en stopper for krigen før den ødelagde den samfundsorden man havde i 1914⁸⁰. De magtstrukturer, der fandtes under krigen og som også ses påpeget i den ovenstående forskning, kan derfor siges at udfordre samarbejdet og dermed Folkeforbundet aktørevne. Endnu et eksempel på diplomatiske udfordringer i Folkeforbundet ligger i behandlingen af minoritetsproblematikken. Efter oprettelsen af Folkeforbundet i følget af Første Verdenskrig og under fredstraktaterne i Paris, mødtes man for at åbne forbundets råd og man blev enige om, at minoritetsproblematikkerne skulle være en af forbundets vigtigste opgaver⁸¹. Selvom man i det konfliktramte Østeuropa havde brug for Folkeforbundet, så var den udøvende evne i Folkeforbundets pagt alligevel for svag til at for alvor at handle på området og det ville: ” (...) *under alle omstændigheder have været vanskeligt for Folkeforbundet at handle, fordi dets regler krævede enstemmighed i bogstavelig talt alle beslutninger*”⁸²”. Selvom det her påpeges, at Folkeforbundet skulle sidde for bordenden og agere konfliktløser⁸³, og selvom man forsøgte at etablere sig som en legitim autoritet på området i samarbejde med medlemslandene, så blev Folkeforbundets beslutningsprocedurer afgørende for det udøvende arbejde i forbundet. I pagtens artikel 12 bliver dette tydeligt. Artiklen beskriver medlemslandenes forhandlingspligt i tilfælde af strid og var tvetydig i sin beskrivelse af, hvordan Folkeforbundet skulle agere overfor en sådan strid⁸⁴. Ikke nok med, at Folkeforbundet skulle være forhandlingsleder, så skulle det hele forgå i en smeltedigel af diplomatiske alliancer og medlemslande, der ikke kunne blive enige: ”(...) *under its patina of neutrality and expertise, the League’s Minorities Section was engaged in a highly sensitive political enterprise*”⁸⁵”. I den forskningslitteratur der er udarbejdet om emnet bliver det ligeledes beskrevet,

⁷⁸ Anderson, s. 113

⁷⁹ Housden, s. 17-18

⁸⁰ Hobsbawm, 1994, s. 29

⁸¹ Fink, s. 275

⁸² MacMillan, s. 122

⁸³ Thygesen, s. 98

⁸⁴ Northedge, s. 321

⁸⁵ Fink, s. 280

hvordan det internationale miljø i tiden efter Første Verdenskrig var besværligt at aflæse: ”*The policy oscillations and mixed signalling that resulted made it difficult, not just for historians, but for the statesmen of the last pre-war years to read the international environment*⁸⁶”. Man kan argumentere for, at Folkeforbundets pagt i forbindelse med humanitære rettigheder var fyldt med hæderlige initiativer men var alligevel så vag, at man ikke kunne implementere sine politikker⁸⁷.

Det var ikke kun det magtpolitiske klima, det var uomgængeligt. De humanitære anliggender i kølvandet på Første Verdenskrig var også svære at begribe: ”*Although humanitarianism had long been an international activity, it now changed its scale, and also its nature*⁸⁸”. I perioden efter Første Verdenskrig var det, som man nu kalder menneskerettigheder, endnu ikke blevet begrebsafklaret, og man arbejder i stedet med humanitære initiativer som mindretalsrettigheder, flygtninge- og nødhjælp. Alligevel kan man argumentere for, at der under Første Verdenskrig og i mellemkrigstiden sker en udvikling i måden at omtale krigsofre på humanitære rettigheder på, som kan siges at være udsprunget af Første Verdenskrigs grusomheder, de voldsomme civile tab og de store flygtninge strømme, der efter krigen bevægede sig på kryds og tværs af de europæiske grænser. Historiker Bruno Cabanes beskriver det således: “*(...) the evolution in humanitarian practises in the wake of World War I went hand in hand with a shift in ways of thinking about victims’ rights*⁸⁹”. Ifølge Bruno Cabanes var de konsekvenser, som Første Verdenskrig havde bragt med sig, så alvorlige, at enkelte nationer eller internationale alliancer ikke længere var nok til at løse konflikterne: ”*(...) displaced populations, the interdependency of different parts of the world, and the globalization of the post-war world all suggested that the question facing that world could no longer be addressed at a national or international level*⁹⁰”. I stedet peger Cabanes på, at konsekvenserne af Første Verdenskrig – flygtninge, interdependens og globalisering, bør løses på et mellemstatsligt niveau, altså et fællesskab, der transcenderer nationale grænser og partnerskaber. De norske historikere Rolf Tamnes, Hanne Hagtvedt Vik og Hilde Henriksen Waage erklærer sig i værket ”Krig og fred i det lange 20. Århundrede” enig med Cabanes’ holdning og skriver, at: ”*Etter krigen ble Folkeforbundet den første mellomstatlige organisasjonen hvis primære mål var å sikre freden, og den ble gitt funksjoner som på enkelte områder bidro til å utvikle internasjonale normer om menneskers rettigheter*⁹¹”. I et

⁸⁶ Clark, s. 239

⁸⁷ Kitchen, s. 114

⁸⁸ Cabanes, s. 5

⁸⁹ Ibid, s. 6

⁹⁰ Ibid, s. 5

⁹¹ Tamnes, Vik og Waage, s. 264

historiografisk perspektiv kan man her se, at der i forskningsmaterialet findes en enighed om, at de problematikker, som Verdenskrigen havde bragt med sig, skulle løses i et transnationale, politiske forum. På trods af, at det ikke længere kunne være op til de nationale instanser at løse internationale konflikter, og at det humanitære arbejde nu lå i hænderne på Folkeforbundets diplomati, så blev det igennem afhandlingens analyse tydeligt, at Folkeforbundet ikke kunne formå at etablere et legitimt, udøvende og konfliktløsende organ⁹². Dette er bl.a. eksemplificeret i det amerikanske eksempel. På trods af det amerikanske engagement i oprettelsen af Folkeforbundet indtræder USA aldrig i forbundet og trækker sig i stedet tilbage til den amerikanske isolationisme der blev tydelig i mellemkrigstiden⁹³. Uagtet at der fandtes en modvilje til samarbejdet i Folkeforbundet i nogle af de magtpolitiske europæiske strukturer, så kan man diskutere, om der kan være tale om en retorisk udvikling i hvad humanitære rettigheder var for en størrelse. Bruno Cabanes argumenterer på den ene side for, at Første Verdenskrig bliver skelsættende i retorikken omkring humanitære rettigheder, men at det særligt er ofrenes rettigheder og altså ikke verdensomspændende, almengyldige menneskerettigheder: ”*In fact, the evolution in humanitarian practises in the wake of World War I went hand in hand with a shift in ways of thinking about victims’ rights*”⁹⁴. Den samtidige historiker Charles Seymour beskriver tiden umiddelbart efter Første Verdenskrig som en verden, der har brug for en ny social indstilling: ”*The ideal of human society, the author thinks, must be replaced by socialized gregariousness*”⁹⁵. Det sociale flokinstinkt Seymour her beskriver skulle være en del af det ideale menneskelige samfund, som findes i Folkeforbundets internationale fællesskab. Ifølge Seymour kunne en sådant flokinstinkt have været med til at undgå fremtidige krige samt være en løsning på de udfordringer mellemkrigstidens verden stod overfor. Cabanes gør på den anden side opmærksom på, at Første Verdenskrig udelukkende var et angreb på og et tab for menneskelig værdighed: ”*From the standpoint of humanitarian law, then, in its infancy, the Great War was nothing but a series of bloody affronts to human dignity*”⁹⁶. I den tidlige mellemkrigstid bliver Første Verdenskrigs følger altså en måde at tale om rettigheder for krigsofre, flygtninge og minoriteter men Verdenskrigen kan ikke siges at have inspireret egentlige menneskerettighedsprincipper. Samarbejdet i Folkeforbundet med hensyn til forbundets humanitære initiativer kan siges at være med til at skabe udviklingen fra humanitære rettigheder til egentlige menneskerettigheder. Som den britiske historiker

⁹² Northedge, s. 49

⁹³ Housden, s. 32-33

⁹⁴ Cabanes, s. 6

⁹⁵ Seymour, s. 289

⁹⁶ Cabanes, s. 1

Mark Mazower skriver i sin behandling af menneskerettighedsbegrebet i den sene mellemkrigstid, så kan man sige, at: "(...) *good triumphed through the acts of a selfless few or out of the depths of evil*⁹⁷". I den forskning, der er skrevet om menneskerettighedernes historie, er der kun en lille brøkdel, der anser Første Verdenskrig og mellemkrigstiden for at være skelsættende for udviklingen af menneskerettighederne. Men alligevel er der få forskere, som peger på, at menneskerettighederne er en gammel idé, der transcenderer Første Verdenskrigs forløb: "*Historien synes at udsende et andet budskab: Ideen bag de basale menneskerettigheder, ideen om beskyttelsen af den menneskelige værdighed, er ikke ny og flygtig men gammel og varig*⁹⁸". Der kan dermed påpeges en divergens mellem visionerne til de humanitære rettigheder og hvad der var muligt i tiden efter Verdenskrigen. Perioden efter Første Verdenskrig er præget af overgangen fra det gamle, individualistiske diplomati, hvorunder hver nation eller hver alliance handlede i egen favør, og efterkrigstidens samarbejde og forlig⁹⁹, og derfor forblev Folkeforbundet: "(...) *a supplement to, rather than a complete replacement for, traditional diplomacy as pursued by the Great Powers*¹⁰⁰".

På trods af, at det 20. Århundrede blev præget af voldsomme krige, så er det også en periode karakteriseret ved internationalt samarbejde. Så selvom megen forskning kan erklære sig enig i Eric Hobsbawms holdning, når han skriver, at: "*I can't help thinking that this has been the most violent century in human history*¹⁰¹", så bliver der alligevel dannet et fundament for de humanitære initiativer og principper, man ser i det 21. århundrede. De problematikker, som Første Verdenskrig bragte med sig ind i mellemkrigstiden, og diskussionerne der indfandt sig om mindretalspolitikker og flygtningehjælp i Folkeforbundet, kan siges at bane vejen for de menneskerettighedsprincipper, der etableres af FN. Tiden mellem Første Verdenskrig og Folkeforbundet bliver af forskningen bl.a. karakteriseret som: "*an early stage of international human-rights diplomacy as practiced by rival and often-uninformed western political leaders*¹⁰²". Folkeforbundet skulle have været det etablerede, oplyste, internationale samfunds kulmination på fornuft og humanisme i en sejr over tyranni og vold. Selvom Folkeforbundets humanitære initiativer ikke findes i en deklareret version som med FN, så findes den snarere i mellem linjerne i dets forsøg på nedrustning og flygtningehjælp i en tid præget af Første Verdenskrigs diplomatiske- og alliancemæssige vanskeligheder.

⁹⁷ Mazower, s. 380

⁹⁸ Lassen, s. 33

⁹⁹ Rappard, W.E. i Housden, s. 112-113

¹⁰⁰ Housden, s. 17-18

¹⁰¹ Golding, William i Hobsbawm, s. 1

¹⁰² Fink, se venligst introduktionen

8. Konklusion

På baggrund af en historiografisk undersøgelse kan det nu om den indledende undersøgelse af Første Verdenskrig samt dennes fredstraktater begyndelsesvist konkluderes, at Verdenskrigens forløb efterlod Europa i et diplomatisk virvar og mangel på løsninger på de konflikter og udfordringer, som krigen havde bragt med sig. De allianceforhold der kom til at dele Europa i to; de allierede og centralmagterne, kom ligeledes til at være dominerende i udarbejdelsen af fredstraktaten i Paris. Fredstraktaten i 1919 blev en hård fred, og fredens mest eftertrykkelige udlæg var idéen om selvbestemmelsesretten og oprettelsen af Folkeforbundet og idéerne til efterkrigstidens verden lagde altså op til en ændring af samfundsordenen. Det kan på den måde slutes, at Første Verdenskrig afsluttedes med et ønske om internationalt samarbejde i et Folkeforbund men også med spor af alliancemæssige udfordringer.

Ved hjælp af en aktøranalytisk studie af Folkeforbundets udøvende evne ved dens humanitære initiativer, kan der herudover konkluderes, at selvom Første Verdenskrigs forløb og fredstraktaterne kom til at danne et fundament for Folkeforbundet, der skulle være fredsbevarende og som skulle tage sig af internationale konflikter, så kunne forbundet ikke leve op til forventningerne. Igennem en gennemgang af forbundets største institutioner og en analyse af deres aktørevne kan det påvises, at sekretariatet, rådet og forsamlingen ikke levede op til de kriterier som Robert A. Dahls opstiller for den politiske entreprenør. Det lykkedes ikke Folkeforbundets institutioner at danne et legitimt grundlag for at udøve sine politikker inden for det humanitære og konfliktløsning.

Det kan afslutningsvist konkluderes, at der kunne påpeges en signifikant divergens mellem hvad man havde af visioner om humanitære rettigheder efter Første Verdenskrig og hvad der viste sig muligt i Folkeforbundet. Perioden efter Første Verdenskrig kan karakteriseres ved transitionen mellem det gamle, individualistiske diplomati til efterkrigstidens samarbejde. Man kan argumentere for, at Folkeforbundets pagt i forbindelse med humanitære rettigheder var præget af hæderlige initiativer, men alligevel var for vag, til at kunne implementere sine politikker. Alligevel kan de udfordringer som Første Verdenskrig bragte med sig og de diskussioner, der fandtes om mindretalspolitikker og flygtningehjælp, siges at bane vejen for de menneskerettighedsprincipper, der etableres i det 21. århundrede.

9. Litteratur

9.1. Litteratur

Anderson, Benedict, "Imagined Communities: reflections on the origin and spread of nationalism", Verso, 2006

Cabanes, Bruno, "The Great War and the Origins of Humanitarianism 1918-1924", Cambridge University Press, 2014

Clark, Christopher M., "The Sleepwalkers: How Europe went to war in 1914", Allen Lane, Penguin Books, 2012

Dahl, Robert A., "Who Govers: Democracy and Power in an American City", Yale University Press, 1989

Fink, Carole, "Defending the Rights of Others: The Great Powers, the Jews, and International Minority Protection, 1878-1938", Cambridge University Press, 2006

Frstrup, Peter og Nedergaard, Peter, "Klimapolitik – dansk, europæisk, globalt", Jurist- og Økonomiforbundets Forlag 2009

Hobsbawm, Erik, "The Age of Empire: 1875-1914", Abacus, 1987

Hobsbawm, Eric, "The Age of Extremes: 1914-1991", Abacus, 1994

Housden, Martyn, "The League of Nations and the Organisation of Peace", Pearson Education Limited, 2012

Kelley, Donald R., "Frontiers of History: Historical inquiry in the twentieth century", Yale University Press, 2006

Kitchen, Martin, "Europe Between the Wars", Pearson Longman, 2006

MacMillan, Margaret, "Paris 1919: Da Den Store Krig sluttede", Borgen, 2004

Mahoney, Jack, "The Challenge of Human Rights: Origin, Development and Significance", Blackwell Publishing, 2006

Mazower, Mark, "The Strange Triumph of Human Rights", Cambridge University Press, 2004

Northedge, F.S., "The League of Nations – its life and times 1920-1946", Leicester University Press, 1988

Sondhaus, Lawrence, "World War One", Cambridge University Press, 2011

Sørensen, Nils Arne, "Den Store Krig: Europæernes Første Verdenskrig", Gads Forlag, 2014

Tamnes, Rolf, Vik, Hanne Hagtvedt og Waage, Hilde Henriksen, "Krig og fred i det lange 20. Århundrede", Cappelen Damm Akademisk, 2013

Thygesen, Sven, "1914: Da verden blev en anden: En beskrivelse af tiden omkring 1. Verdenskrig", Forlaget Herredagen, 2013

Wilson, Woodrow, "Udvalg af Taler og Noter under Verdenskrigen: med en karakteristik af Wilsons Personlighed / ved Arthur Christensen", Gad, 1918

Zimmern, Alfred, "The League of Nations and the rule of law 1918-1935", London, 1936

9.2. Artikler

Gorman, Daniel: Liberal internationalisme, the League of Nations Union, and the Mandates System, *Canadian Journal of History*, 2006, s. 450-477

Lassen, Eva Maria: Menneskerettighedernes oprindelse, *Årsskrift Carlsbergfondet*, s. 30-33

Seymour, Charles: *The Diplomatic Background of the War – 1870-1914*”, New Haven, *Yale University Press*, 1916, s. 289

9.3. Hjemmesider

Buch, Jørn, “Krigen kort: Baggrund, forløb og afslutning”, <http://denstorekrig1914-1918.dk/krigens-forloeb/krigen-kort-baggrund-forloeb-og-afslutning/>, besøgt d. 20.11.2016 kl. 14:53

Buch, Jørn, “Første Verdenskrig - En skelsættende krig”, <http://denstorekrig1914-1918.dk/krigens-forloeb/foerste-verdenskrig-en-skelsaettende-krig/>, besøgt d. 17.11.2016 kl. 15:44

Den Norske Nobelkomite, “Pristakere”, http://nobelpeaceprize.org/nb_NO/laureates/, besøgt d. 03.10.2016, kl. 12:15

Redaktionen, “Fritz Fischer”, http://denstoredanske.dk/Geografi_og_historie/Historieteori_og_videnskab/Historikere,_1900-t./Fritz_Fischer, besøgt d. 23.11.2016 kl. 09:14